

Dashboard Energietransitie voor de raad van gemeente Winterswijk

Dit dashboard is onderdeel van het onderzoek naar de
energietransitie door de rekenkamercommissie AOGW

Inhoudsopgave

Het dashboard bestaat uit de volgende onderdelen:

Verantwoording en leeswijzer

Deel 0: De kern

- Infogram met het dashboard Energietransitie in één oogopslag
- Korte samenvatting en actuele punten voor politieke bemoeienis

Deel 1 tot en met 3: toelichting en uitwerking

- **Deel 1A** Maatschappelijke opgaven en resultaten: Energiedoelen
- **Deel 1B** Maatschappelijke opgaven en resultaten: Bijdrage aan andere doelen
- **Deel 2** Realisatieknoppen
- **Deel 3** Relevant ontwikkelingen

Begeleidende brief

Bij dit dashboard hoort een begeleidende brief van de rekenkamercommissie: <https://ap.lc/Chhv1> (PDF Bestand).

Ambtelijke reactie

De ambtelijke organisaties van de drie gemeenten zijn in de gelegenheid gesteld om te reageren op het dashboard voor hun gemeente. De ambtelijke reacties kunt u hier inzien: <https://ap.lc/grJYx> (PDF bestand).

Verantwoording

Met het dashboard geeft de rekenkamercommissie een beoordeling op basis van beschikbare en toegankelijke data aan de gemeenteraad. Het zwaartepunt ligt bij schriftelijk materiaal dat we voor dit onderzoek hebben opgevraagd bij de gemeente. Op onderdelen maken we gebruik van externe bronnen – zoals de landelijke klimaatmonitor. Met het dashboard biedt de rekenkamercommissie een basisversie of ‘nulmeting’ voor 2021.

Met veel inzet en toewijding worden in de gemeente resultaten bereikt. De bedoeling en toewijding van bestuurders, ambtenaren en ook van veel inwoners, bedrijven, en maatschappelijke organisaties staan in dit onderzoek en dashboard buiten kijf. Het dashboard

En toch moet er nog veel meer gebeuren: een groot deel van de opgave vraagt nog om realisatie. Dit geldt ook voor andere gemeenten in de Achterhoek én daarbuiten.

De zelf gestelde opgaven en de opgelegde opgaven vanuit het landelijke en Europese klimaatbeleid zijn groot, complex en ingrijpend. Er komt veel bij kijken, naast duurzame opwekking van energie gaat het om infrastructuur, bereikbaarheid van energie maar ook consequenties voor natuur en milieu, gezondheid, veiligheid en economie en werkgelegenheid. Dit vraagt nogal wat!

De energietransitie is een gezamenlijke opgave van het gemeentebestuur, andere overheden, inwoners en bedrijven. Het dashboard biedt overzicht en inzicht om hier over het goede gesprek te kunnen voeren: in de raad, met het college plus de ambtelijke organisatie en met de samenleving. Daarop zijn ook de aanbevelingen in de begeleidende brief van de rekenkamercommissie gericht. Het dashboard is vooral een hulpmiddel:

- voor de raad om goed te kunnen sturen en controleren;
- Voor het gemeentebestuur (raad-college-ambtelijke organisatie) en de samenleving: een gezamenlijke informatiepositie voor leren, kennisdeling, monitoring en evalueren.

De uitnodiging is om het dashboard te gaan gebruiken en mee te bouwen om dit verder uit te werken en waar nodig te verbeteren om tot een gezamenlijk inzicht en overzicht van de opgave te komen. De uitnodiging is ook om het dashboard periodiek te actualiseren – waarbij deze versie als nulmeting dient.

De bronnen voor het onderzoek kunt u via deze weblink inzien: <https://ap.lc/pGQqF> (PDF bestand).

Leeswijzer: toelichting op de wijzers in het dashboard

Beoordeling van de maatschappelijke opgave en resultaten: op een schaal van 1 tot 6. We visualiseren dit met een oranje wijzer. De positie van de wijzer geeft de afstand aan die je nog moet overbruggen om de opgave te realiseren: de afstand van de huidige situatie tot de gewenste situatie.

- Bij **1** ga je als het ware in een lage versnelling. Je staat nog ver af van de gewenste situatie.
- Bij **6** heb je de opgave helemaal gerealiseerd.
- In het groene gebied ga je in de allerhoogste versnelling: méér of een grotere opgave realiseren dan oorspronkelijk beoogd.

Het vraagteken (?) drukt uit dat realisatie van de opgave niet goed beoordeeld kan worden op basis van beschikbare informatie of data voor de raad. Het 'olielampje' staat als het ware aan: voeg relevante informatie/ data toe om voortgang en realisatie van de opgave te beoordelen.

Beoordeling realisatiekracht: paarse wijzers gebruiken we voor het beoordelen van maatregelen, samenwerking, invullen van voorwaarden en een passend budget om de opgave waar te maken: op een schaal van 1 tot 6.

- **1:** weinig / klein / zeer onvoldoende
- **6:** veel / groot / ruim voldoende
- In het donkerpaarse gebied doe je meer dan nodig is om de beoogde opgave te realiseren. Dat kan positief zijn als je daarmee ook meer resultaten bereikt.

Deel o: De Kern

Infogram en dashboard Energietransitie: Stand van zaken in Aalten in één oogopslag

Actuele punten voor politieke bemoeienis

Energiedoelen

Energie neutrale gemeente in 2030

We gebruiken evenveel energie als we opwekken met duurzame bronnen

Spaarzaam gebruik en efficiënte energieproductie

Wat we niet gebruiken hoeven we niet op te wekken

Energie is voor bewoners en bedrijven bereikbaar

Energie is continu beschikbaar en betaalbaar

Goede energie-infrastructuur

Een goede mix aan centrale en decentrale voorzieningen

Natuur en milieu:

Kern: Verminderen uitstoot CO₂ (broeikasgassen) en klimaatverandering

Gezondheid

Gezonde woon-, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes voor energie?

Veiligheid

Veilige woon-, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

Economie en werkgelegenheid

Economische ontwikkeling : wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

Bijdrage aan andere doelen

Maatschappelijke opgaven en resultaten

*Waar stuur je op: waar is het om te doen?
Wat is al bereikt en wat staat er nog te doen?*

Maatregelen vastgesteld beleid zijn voldoende

*om de gestelde opgaven te realiseren
Voldoende maatregelen besloten*

Maatregelen worden feitelijk uitgevoerd conform beleid

Voldoende uitvoeringskracht

Alle opgaven zijn voorzien van maatregelen

Geen blinde vlekken

Voldoende financiële middelen

Voldoende investeringskracht

Goed georganiseerde samenwerking

*Krachten bundelen, organiseren meewerkkracht
in plaats van tegenkracht*

Scheppen van voorwaarden

Kansen benutten en barrières slechten of omzeilen

Invullen eigen aandeel gemeentebestuur

Zelf het goede voorbeeld geven

Realisatieknoppen

*Sturen op maatregelen, samenwerking, het invullen van voorwaarden
en een passend budget om de maatschappelijke opgave waar te maken*

Ambities

Realisatiekracht

Balans
tussen ambitie en realisatiekracht

Stuur je op de goede balans?

Korte samenvatting

Met veel inzet en toewijding worden mooie resultaten bereikt, tegelijk zien we dat Winterswijk achter blijft. De gemeente weet zelf nog wel het goede voorbeeld te geven, maar de resultaten voor besparing op gas vallen tegen. Ook duurzame opwek is onvoldoende, ook omdat er een moratorium op grote windmolens is.

En dan moet er nog veel meer gebeuren, het akkoord van Groenlo wordt zeker niet gerealiseerd. En zelfs dan moet er nog veel meer gebeuren want in de afspraken over het akkoord van Groenlo is een aantal zaken onvoldoende meegenomen.

Ambities zullen flink naar boven moeten worden bijgesteld en ook de impact op andere doelen zoals natuur, milieu, gezondheid, veiligheid en economie zullen in kaart moeten worden gebracht. Vervolgens kan pas dan de hierbij passende realisatie gestalte krijgen.

Actuele punten voor politieke bemoeienis

Wat zijn toekomstige agendapunten voor de raad?

- Herijken ambities energietransitie (herijken akkoord van Groenlo)
- De suggestie om 'duurzame energie buiten de eigen gemeentegrenzen' verder te onderzoeken (staat nu in de energiemix) en de vraag hoe zich dat verhoudt tot de RES.
- De discussie of Winterswijk haar moratorium op grote windmolens (>25 m tiphoogte) gaat continueren of opheffen.
- Realisatiekracht in balans brengen met de ambities
- Heroverweging ambities biomassa
- Verhogen snelheid en impact maatregelen zon, wind en gasvervanging
- Omzeilen van netcongestie met lokale/ regionale voorzieningen zoals microgrids, decentrale toedeling van energie, optimaliseren van pieken en dalen in lokale energievraag en -aanbod
- Maatwerkaanpak en versnelling energiebesparing, onder andere isolatie
- Kansen en mogelijkheden voor het realiseren van een waterstofeconomie
- Naast gebouwde omgeving ook scherpe focus op mobiliteit, industrie en landbouw
- Benutten mogelijkheden voor delen en benutten restenergie (koude en warmte)
- Vanwege sterke energieprijfstijgingen beleid voor energiearmoede

Deel 1A

Maatschappelijke opgaven en resultaten: Energiedoelen

Waar stuur je op: waar is het om te doen?

Wat is al bereikt en wat staat er nog te doen?

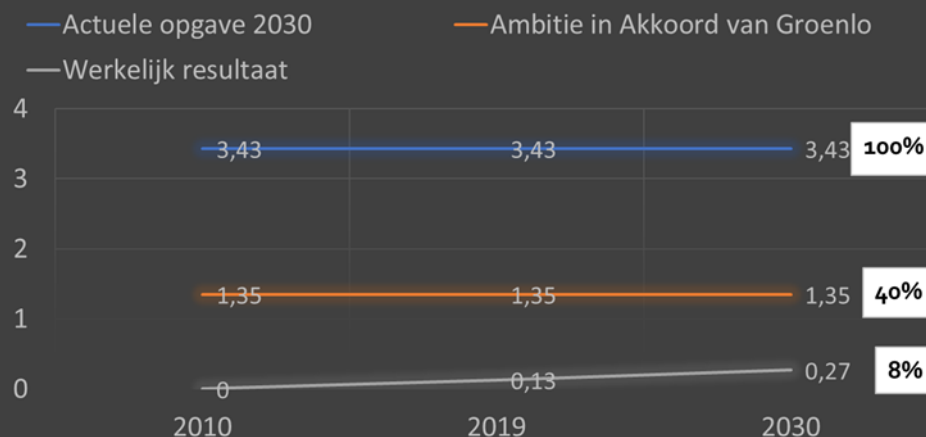
Energieneutrale gemeente in 2030
We gebruiken evenveel energie als we opwekken met duurzame bronnen

- Voldoende energie uit zon
- Voldoende energie uit wind
- Voldoende energie uit biomassa
- Overige energie, zoals aardwarmte
- Voldoende import duurzame energie
- Positieve bijdrage aan energie elders

Vooralsnog is de duurzame opwek in Winterswijk alleen zonne-energie

Regionale opwek Duurzame energie (TerraWattuur)

Toelichting, argumenten en illustraties

1. De regionale opwek van duurzame energie uit zon, wind en biomassa is in 2019 een fractie van wat nodig is om in 2030 energieneutraal te zijn en gemeente Winterswijk blijft achter bij het regionale gemiddelde.
2. Uitgaande van de doelstelling in het Akkoord van Groenlo moeten de gemeenten in de komend acht jaar samen nog 90% van de opgave realiseren!
3. De doelstelling in het Akkoord van Groenlo is tussentijds niet bijgesteld. Agem becijfert dat de gemeenten inmiddels veel meer duurzame energie moeten opwekken: 3,45 in plaats van 1,35 TerraWattuur in 2030. De actuele opgave is daarmee ruim 2,5 keer groter dan beoogd! Uitgaande van deze opgave is de verwachting dat de regiogemeenten in 2030 circa 8% duurzame energie opwekken. Zelfs als de gemeenten in 2030 de doelstelling uit het Akkoord van Groenlo realiseren komen zij 60% aan duurzame energie tekort om energieneutraal te zijn.
4. De actuele opgave is groter door de groei van het energieverbruik onder meer door:
 - groei bevolking (woningen) en economie
 - hoger verbruik voor elektrisch rijden en elektrisch verwarmen
 - energie voor elektrificatie industrie en elektriciteitsverbruik landbouw
 - de benodigde energie voor netverliezen en opslag in batterijen
5. Met het Akkoord van Groenlo leken de regiogemeenten een voorsprong op de rest van Nederland te hebben van circa 10 jaar. De voorsprong is niet verzilverd. Het landelijke gemiddelde voor duurzame opwek van elektriciteit bedraagt in 2020 circa 27%, Winterswijk komt op 18,2%.
6. Het doel van het akkoord van Groenlo is 'evenveel opwekken als gebruiken'. In de Energievisie Winterswijk (2017) is aangegeven dat duurzame energie ook buiten de eigen grenzen kan worden opgewekt. Inzicht in de omvang van geïmporteerde duurzame energie is niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.
7. Winterswijk kiest ervoor om tot 2023 geen grootschalige opwek met windmolens/-turbines te realiseren.

Beeld van realisatie op basis van de energiemonitor (Agem, 2020):

- De verwachting is dat Winterswijk in 2030 uitkomt op 32% van de beoogde opwek, dit is 82 GWh te weinig: het verbruik van zo'n 30.000 woningen.
- De verwachting bij gasvervanging is dat Winterswijk uitkomt op 4% van de doelstelling, dit is 9,6 miljoen m³ te weinig: een equivalent van 6.500 woningen.

Belangrijke noot: Het gaat om een vergelijking met verouderde doelstellingen uit het Akkoord van Groenlo. De gemeenten moeten volgens actuele berekeningen in 2030 ruim 2,5 keer meer duurzame energie opwekken om energieneutraal te zijn.

Klimaatdoel groene elektriciteit regio's lijkt goed haalbaar

Volgens het landelijke bureau van de Regionale Energie Strategieën is het doel om in 2030 driekwart van de elektriciteitsbehoefte uit duurzame bronnen te halen goed haalbaar. Zie: NOS, december 2021. Regio Achterhoek blijft achter bij het landelijke beeld

Uit de gemeentelijke Barometer spreekt een positiever beeld: 'de gemeente realiseert 18,2% van de doelstelling'. De barometer geeft een vertekend beeld:

- Deze gaat uit van het Akkoord van Groenlo. De werkelijke opgave is ruim 2,5 keer groter.
- De barometer geeft een deel van de totale duurzame opwek weer en houdt bijvoorbeeld geen rekening met mobiliteit en de aardgastransitie (warmte).

Spaarzaam gebruik en efficiënte energieproductie

'Wat we niet gebruiken hoeven we niet op te wekken'

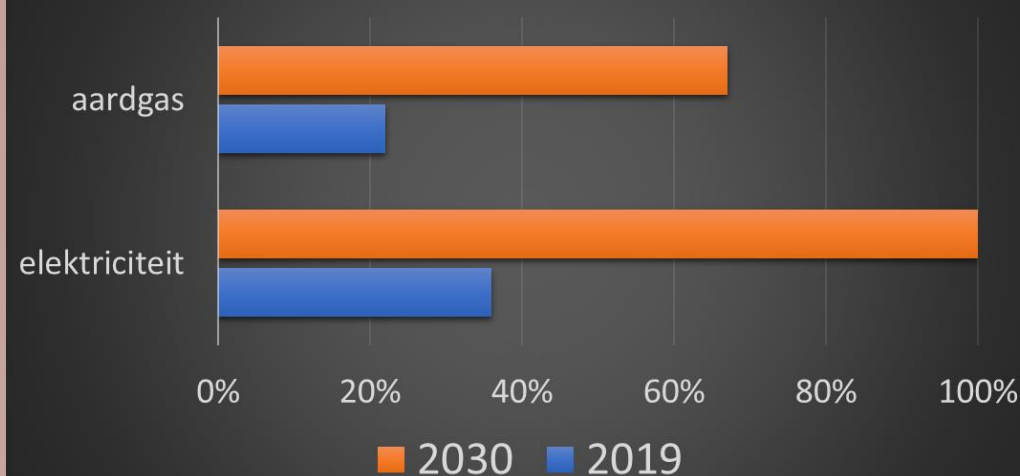
- Energiebesparing
- Benutten restenergie
- Efficiënte opwekking met zo laag mogelijk energieverlies

?

Doelen en resultaten over het benutten van restenergie en de efficiëntie van de duurzame energieopwekking is niet af te leiden uit de beschikbare data aan de raad.

Energiebesparing 2019 en prognose 2030

Toelichting, argumenten en illustraties

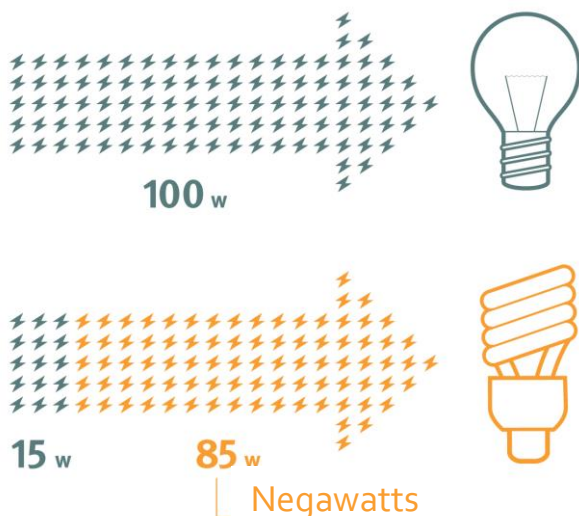
1. De opgave voor energiebesparing in het akkoord van Groenlo bedraagt 20% voor elektriciteit en 55% voor aardgas ten opzichte van het energieverbruik in 2012.
2. Aan de hand van deze doelstelling realiseert Winterswijk in 2019 een elektriciteitsbesparing van 36% en de besparing van aardgas bedraagt 22%.
3. Agem verwacht dat de doelstelling voor elektriciteit in 2030 gehaald kan worden. Wel is dit beeld vertekend: de opgewekte energie van zonnepanelen wordt als een besparing meegeteld: hernieuwbare energie is geen energiebesparende maatregel.
4. De besparing op aardgas kan in 2030 groeien naar 67% van de het gestelde besparingsdoel. Dit is ongeveer 7 miljoen m³ te weinig, ofwel het verbruik van ongeveer 5.000 woningen – op een totaal van bijna 13.000 in Winterswijk.
5. Energiebesparing wordt nu vooral gerealiseerd in de bebouwde omgeving. Zo bedraagt de besparing van elektriciteit door bedrijven 2%. Dit staat nog ver weg van de beoogde 20%. Andere sectoren kunnen een grotere bijdrage leveren aan het doel.

Waardebon voor energiebesparende producten voor huurders!

15-11-2021 1335 2 0

Voorbeeld van een energiebesparende maatregel voor de bebouwde omgeving.

Van Megawatt naar Negawatt

Het gebruik van energie voor warmte, mobiliteit, transport en industrie neemt nog steeds sterk toe. Daarnaast wordt een groot deel van deze energie verspild: naar verwachting zo'n 60%. De energietransitie staat of valt daarom met een forse energiebesparing.

Energie die niet wordt gebruikt is net zo nuttig als opgewekte energie. Dit principe wordt ook wel een 'Negawatt' genoemd. In plaats een Megawatt energie op te wekken, creëren we negawatts door energieverbruik te vermijden of te verminderen.

Energie is voor bewoners en bedrijven bereikbaar Energie is continu beschikbaar en betaalbaar

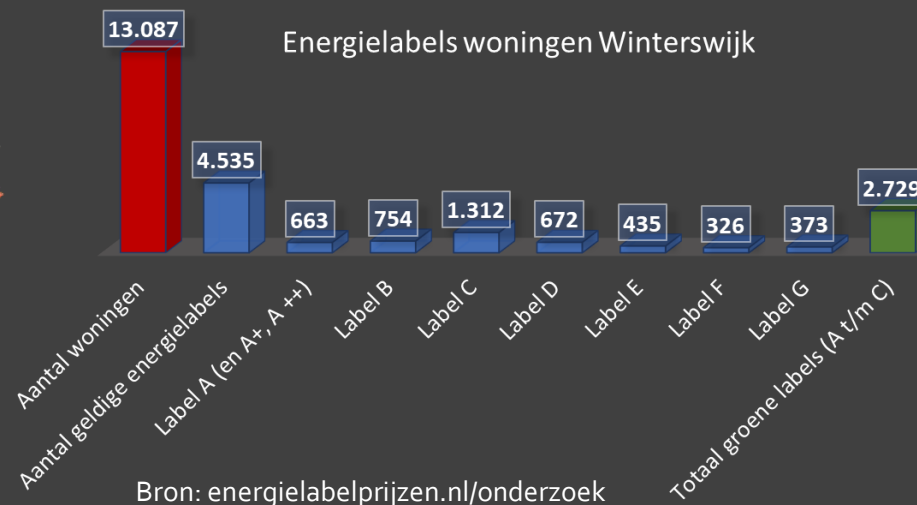
- Voldoende opwek en aanvoer – geen schaarste
- Na aftrek van kosten voor noodzakelijk energiegebruik houden huishoudens genoeg over om van te leven
- Woningen van huishoudens met een laag inkomen hebben een goede energetische kwaliteit (klasse A en B woning).
- Energiekosten laten voldoende ruimte voor een rendabele bedrijfsvoering door kleine en grote bedrijven

Doelen en resultaten over energiearmoede, woningen voor huishoudens met een laag inkomen, energiearmoede en bereikbaarheid van energie voor bedrijven is niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

TNO: In Winterswijk leeft 6,5% van de huishoudens in energiearmoede.

Energielabels woningen Winterswijk

Toelichting, argumenten en illustraties

1. Momenteel is er voldoende aanvoer van energie voor huishoudens en bedrijven via het nationale en regionale netwerk voor elektriciteit en aardgas waar Winterswijk op is aangesloten.
2. Deze aanvoer is geen vanzelfsprekendheid. Het nationale elektriciteitsnetwerk staat onder druk ('netcongestie'), de voorraad aardgas is eindig en de aanvoer van aardgas staat onder druk. De realisatie van een lokaal/ regionaal decentraal energie-netwerk kan deze barrières omzeilen door lokaal opwekken, delen en opslaan van energie.
3. Voor bedrijven en (vracht)vervoer wordt waterstof een belangrijke energiedrager. Een lokale / regionale waterstofeconomie, waterstofinfrastructuur of import van groene waterstof is nog goeddeels afwezig.
4. Raadsleden hebben oog voor energiearmoede (bron: gesprekken). Gemiddeld 6,5% van de gezinnen in Winterswijk leidt onder energiearmoede volgens een definitie en onderzoek van TNO. Voor energiearmoede is geen lokale of regionale opgave en definitie geformuleerd.

Onderzoek energiearmoede (TNO)

Uit de TNO-cijfers blijkt dat 75% van de energiearmoede zit bij huurders in een woning van een corporatie, 12% heeft een particuliere huurwoning, 13% heeft een koopwoning (TNO, 2021).

Wat is energiearmoede?

"Een huishouden is energiearm wanneer meer dan 10% van het besteedbaar inkomen uitgegeven wordt aan het adequaat warm houden van de woning"

Het meest voorkomende woninglabel in Nederland is C. In een gemiddelde gemeente heeft op dit moment 43,1% een geldig label. Daarvan is 69,8% groen: onder een groene woning worden huizen met label A t/m C verstaan. Wanneer we uitsluitend kijken naar de A, A+ en A++ labels kunnen we concluderen dat gemiddeld 23,6% van de woningen dit milieulabel heeft. Bron: energielabelprijzen.nl

Vrijwilligers gezocht Duurzaam Winterswijk & energiearmoede

22-10-2021 191 0 0

Illustratie van een actie gericht op bestrijding van energiearmoede. Dit is een goed initiatief. Het resultaat van de maatregel is niet zichtbaar in de informatie aan de raad.

De Woonplaats heeft met het nemen van energiemaatregelen mede tot doel het verlagen van de totale woonlasten voor haar huurders. Woonlasten bestaan hoofdzakelijk uit huur- en energiekosten. De Woonplaats biedt huurders van eengezinswoningen daarom energiepakketten aan voor verduurzaming van de woning die de energiekosten omlaag brengen. Deze energiemaatregelen gaan soms gepaard met een huurverhoging, die overigens wel lager is dan de verwachte energiebesparing. Uitgangspunt is netto lagere woonlasten met, indien van toepassing, hogere huurtoeslag.

De woningcorporatie draagt bij aan realisatie van duurzame en betaalbare woningen. Bron: Prestatieafspraken 2021 gemeente Winterswijk met Huurdersvereniging Winterswijk en De Woonplaats.

Goede energie-infrastructuur

Een goede mix aan centrale en decentrale voorzieningen

- Voldoende buizen, leidingen en kabels voor transport duurzame energie (centraal en decentraal)
- Voldoende reserve, back-up en noodcapaciteit
- Garanties op voldoende extra inkoop/import
- Netwerk continu in staat productie en vraag te optimaliseren (smart grid)
- Voor kritieke situaties adequate reserves, noodcapaciteit en scenario's voor reductie + afschaling
- Voldoende elektrische laadinfrastructuur
- Voldoende waterstoftankstations

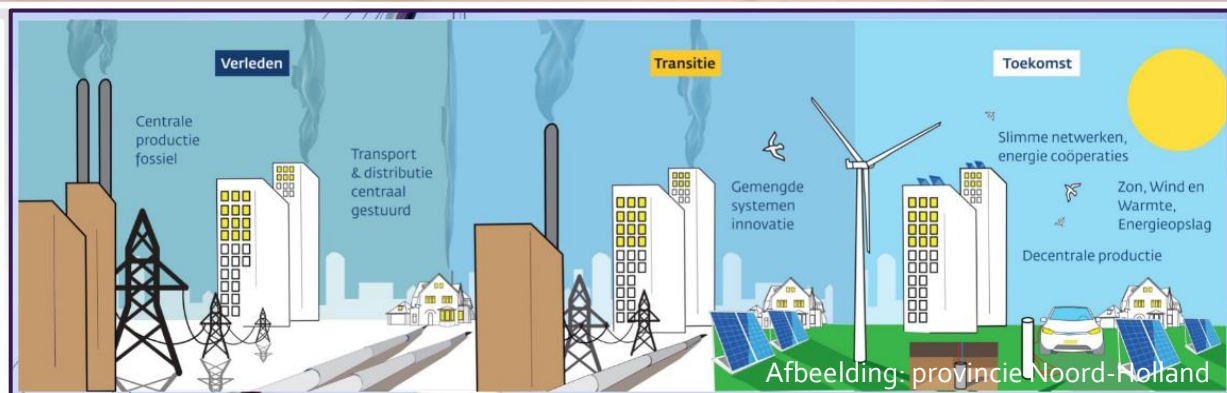

?

Resultaten over de energie-infrastructuur zijn niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. Door de keuze van opwekking uit zon boven grootschalig wind, wordt het elektriciteitsnet belast met hogere pieken dan strikt noodzakelijk. Voor een optimale benutting van het elektriciteitsnet is als algemene vuistregel een verhouding 'zon staat tot wind' van 1:3 optimaal.
2. Decentrale energienetwerken of microgrids zijn geschikt voor lokaal opwekken, delen en opslaan van energie. Dit vraagt een geheel andere infrastructuur dan de huidige centrale productie. Tijdelijke opslag van energie om vraag en aanbod van energie te balanceren is nauwelijks ontwikkeld. Dit wordt cruciaal vanwege de overbelasting van het centrale elektriciteitsnetwerk (netcongestie). Je kunt op piekmomenten de overtollige zonne-energie niet meer aan het net leveren.
3. Het ontwikkelen van een lokale/ regionale waterstofeconomie en -infrastructuur staan nog in de kinderschoenen. Dit kan een goede aanvulling zijn voor transport, landbouwvoertuigen en industriële processen. We zien juist om die reden in diverse gemeenten en regio's initiatieven om een waterstofeconomie te realiseren. Daarbij vindt lokale/ regionale productie van waterstof plaats met energie uit zon en wind die anders niet meer gekoppeld kan worden aan het overvolle elektriciteitsnet (de netcongestie voorbij!) Het dichtstbijzijnde tankstation voor waterstof is momenteel gelegen in Doetinchem.
4. De gemeente werkt aan een visie op laadinfrastructuur voor elektrisch rijden in het openbaar gebied.

Illustratie: opgave lokale waterstofeconomie van een gemeente (80.000 inw.) met lokaal bedrijfsleven in Zuid-Nederland
(waterstoftankstation als eerste 'dominosteen')

Een microgrid is een modulaire decentraal energienetwerk in een gebied voor opwekken, delen en opslaan van energie. Een microgrid kan verbonden zijn met het centrale/ landelijke net of geheel zelfstandig als een 'energie-eiland' functioneren.

Deel 1B:

Maatschappelijke opgaven en resultaten: Bijdrage aan andere doelen

Waar stuur je op: waar is het om te doen?

Wat is al bereikt en wat staat er nog te doen?

Dashboard Energietransitie voor de raad Winterswijk

In positie komen om te sturen en te controleren

Rekenkamer-
commissie

Natuur en milieu:

Kern: Verminderen uitstoot CO₂ (broeikasgassen) en
klimaatverandering

- Afname emissie CO₂ (broeikasgassen)
- Afname emissie stikstof/ stikstofoxiden
- Afname concentraties fijnstof, stikstofoxiden, roet en ozon
- Goed binnenmilieus woningen, scholen en werkplekken
- Rustig woongenot ten aanzien van geluid, trillingen, geur, schaduwwerking en uitzicht
- Herstel, behoud, toename van flora en fauna

Geluidsbelasting aan gevel hoger dan 60 dB

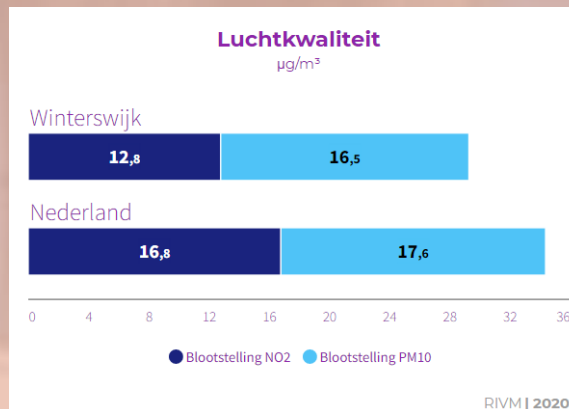
8,7%
Winterswijk

13,4%
Nederland

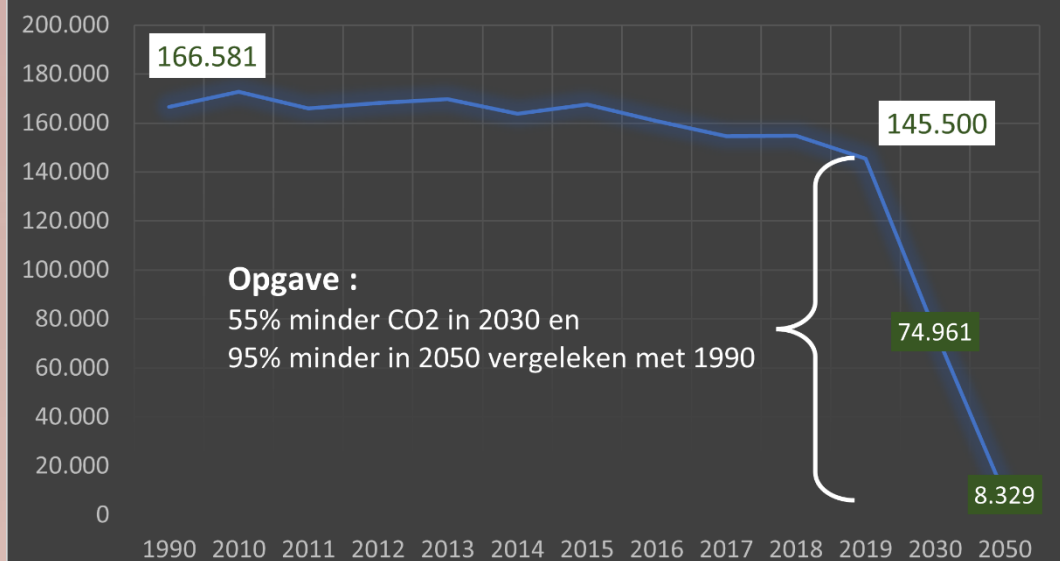
RIVM | 2016

Doelen en resultaten
over binnenmilieu,
woongenot en
biodiversiteit zijn niet af
te leiden uit beschikbare
data aan de raad.

Uitstoot CO₂ gemeente Winterswijk (ton)

Opgave :

55% minder CO₂ in 2030 en
95% minder in 2050 vergeleken met 1990

1990: www.emmissieregistratie.nl | 2010-2019: www.klimaatmonitor.databank.nl

Toelichting, argumenten en illustraties

1. Sinds 1990 neemt de uitstoot van CO₂ in Winterswijk met ongeveer 13% af.
2. De komende 8 jaar moet de CO₂ uitstoot veel sneller afnemen om de landelijke en Europese doelstelling voor 2030 te realiseren. De komende 8 jaar zijn volgens veel klimaatwetenschappers cruciaal om belangrijke kantelpunten ('tipping points') te voorkomen die leiden tot onomkeerbare gevolgen voor het klimaat
3. De blootstelling aan stikstofoxiden is in 2020 iets gunstiger dan gemiddeld Nederland. Het is in Winterswijk ook stiller.

In de wijk De Pas is de afgelopen maanden een bewonerswerkgroep aan de slag geweest om te bekijken hoe ze woningeigenaren kunnen helpen om te verduurzamen. De leden van de bewonerswerkgroep zijn: Carel Horstink, Ineke Voskuil, Willem Rengelink, Henk Wilts en Wim Liestro. Zij hebben zelf al ervaring met het verduurzamen van hun huis en willen ook graag anderen hierbij ondersteunen. Mooi dat de bewonerswerkgroep uit de wijk dit zo heeft opgepakt. Samen op weg naar een energieneutraal Winterswijk!

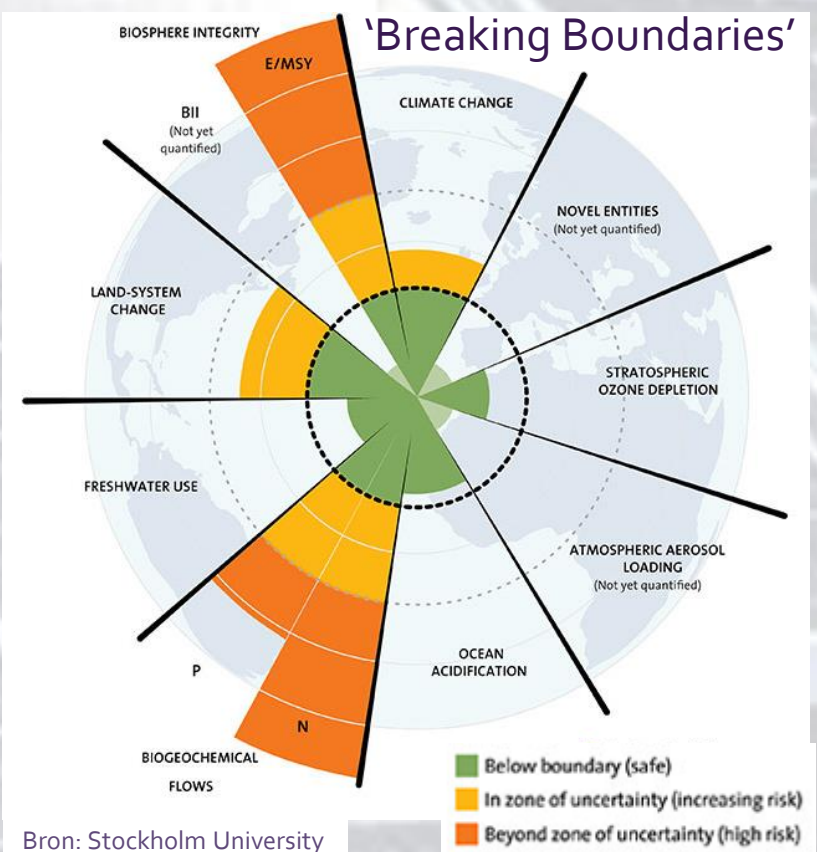
Het verduurzamen van een huis heeft veel voordelen

Het geeft een flinke besparing op de energiekosten, de waarde van het huis stijgt, het zorgt voor meer comfort, geeft minder CO₂ uitstoot en draagt dus bij aan een duurzaam en beter milieu. De bewonerswerkgroep kon voor ondersteuning bij de organisatie van hun initiatief terecht bij het Agem Energieloket en de gemeente.

Bron:
Nieuwsbrief 7
en 12

Verminderen uitstoot van CO₂ door het verduurzamen van woningen in De Pas.

Gezondheid

Gezonde woon-, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes voor energie?

- Toename levensjaren in goede gezondheid ,ofwel: afname ziektelast

Veiligheid

Veilige woon-, werk- en leefomgeving: wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

- Veilige woon- en leefomgeving
- Veilige werkomgeving / arbeidsveiligheid

Economie en werkgelegenheid

Economische ontwikkeling : wat zijn de consequenties van keuzes rond energie?

- Behoud of toename werkgelegenheid
- Goede kwaliteit werkgelegenheid
- Innovatie, nieuwe verdienmodellen en versterking concurrerend vermogen

Doelen en resultaten over gezondheid, veiligheid en economie als gevolg van de keuzes voor energie zijn niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad.

Toelichting, argumenten en illustraties

Doelen en resultaten zijn niet af te leiden uit data aan de raad. Om die reden is voorsnog de score '?' aangegeven.

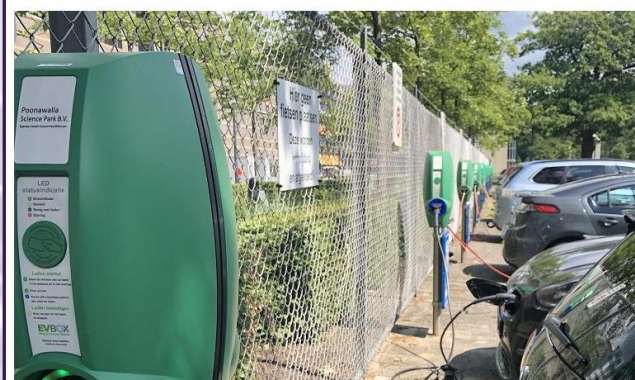
Werkgelegenheid door investeringen in hernieuwbare energie en energiebesparing

Terwijl de werkgelegenheid in de conventionele sectoren vanaf 2014 daalde, nam de werkgelegenheid in energiebesparingsactiviteiten en zonne-energie toe. Het gaat hier bijvoorbeeld om het isoleren van woningen en het plaatsen van zonnepanelen. Dit is arbeidsintensief werk en daardoor leveren deze investeringen relatief veel Nederlandse werkgelegenheid op. De werkgelegenheid die voortvloeit uit investeringen in hernieuwbare energie en energiebesparing is toegenomen tot ruim 57 duizend voltijdbanen in 2018, in 2014 waren dit er nog 43 duizend. Dit is een stijging van 32 procent.

In 2018 kwam het grootste gedeelte van de werkgelegenheid uit energiegerelateerde investeringen voort uit energiebesparingsactiviteiten. Hierbij ging het vooral om isolatiewerkzaamheden, met name het isoleren van woningen en bedrijfspanden. De banen die de investeringen in energiebesparing opleverden zaten daarmee vooral in de bouwsector.

Klimaatakkoord levert winst op voor veiligheid en gezondheid

Publicatiedatum 19-06-2019 | 10:05

De maatregelen in het Klimaatakkoord kunnen, door het verdwijnen van de fossiele bronnen, winst opleveren voor gezondheid, veiligheid en natuur. Deze winst is relevant maar ook beperkt omdat CO₂-reductie zich niet één-op-één vertaalt in vermindering van luchtverontreiniging of in veiligere leef- en werkomstandigheden. Dat blijkt uit een eerste verkenning door het RIVM in opdracht van ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

De energie-transitie kan volgens het RIVM positief uitpakken voor veiligheid en gezondheid. De precieze consequenties in Winterswijk zijn niet in beeld.

Investeringen in de energietransitie dragen bij aan een toename van werkgelegenheid en ook een afname van banen in de energiemarkt voor conventionele/ fossiele brandstoffen (bron: CBS, oktober 2020). De precieze consequenties voor Winterswijk zijn niet in beeld.

Deel 2:

Realisatieknoppen

Sturen op maatregelen, samenwerking, het invullen van voorwaarden en een passend budget om de maatschappelijke opgave waar te maken

Maatregelen en passend budget

Voldoende maatregelen besloten, uitvoeringskracht en investeringskracht

- Maatregelen volgens vastgesteld beleid zijn voldoende om de gestelde opgaven te realiseren:
 - Maatregelen worden feitelijk uitgevoerd conform beleid
 - Installatie zon op bedrijfsdaken
 - Zonneparken inclusief 'Zon op Erf'
 - Windmolens/ -turbines
 - Biomassacentrales
 - Biovergistingsinstallaties
 - Energiebesparing
- Alle opgaven zijn voorzien van maatregelen (geen blinde vlekken)
- Voldoende financiële middelen om maatregelen uit te voeren
- Efficiënt werken: benutten van koppelmogelijkheden en met maatregelen in één klap aan meerdere doelen bijdragen

Met de maatregelen en het huidige tempo lukt het niet om de doelstellingen uit het Akkoord van Groenlo te realiseren. Met het huidige opgestelde vermogen voor duurzame energie en de projecten in de pijplijn bereikt de gemeente naar verwachting een elektrische opwekking van 32% in 2030.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. De komend acht jaar zijn cruciaal. Een verdere toename van uitvoeringskracht en versnelling van realisatie zijn ook nodig omdat actuele opgave voor 'energieneutrale gemeente' 2,5 keer groter is dan beoogd met het Pact van Groenlo. Een duurzame opwek van 3,45 in plaats van 1,35 TerraWattuur is nodig om in 2030 energieneutraal te zijn. Daarmee bestaat ook een grote inzet op verdere energiebesparing.
2. Maatschappelijke druk bemoeilijkt het treffen van maatregelen voor biomassa- en biovergistingsinstallaties. De gemeente zet mede om die reden vooral in op opwekking uit zon.
3. In het klimaatakkoord is afgesproken dat de energietransitie 'budgetneutraal' plaatsvindt. Tegelijkertijd is duidelijk dat de energietransitie grote investeringen vraagt van overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners: 'de kost gaat voor de baat uit'.
 - Een goed voorbeeld is het energiefonds voor verduurzaming van woningen. Per woning is € 5.000-75.000 euro nodig van het gas af te kunnen. Met het energiefonds kan de gemeente investeringen in verduurzaming stimuleren. Dat doet de gemeente ook met de Regeling Reductie Energiegebruik.
 - Een goed voorbeeld is ook de wijkaanpak De Pas. Dit gebied is opgepakt voor het realiseren van 'toekomstgerichte woonkwaliteit'. Het ontbreekt echter aan middelen voor een soortgelijk traject in de andere wijken.
 - Het budget voor het uitvoeringsprogramma 2019-2022 is op belangrijke andere onderdelen niet ingevuld.
4. Ondertussen gebeurt er veel. We zien veel reuring en activiteit, zoals huisbezoeken, de inzet van, energiecoaches en allerlei adviesdiensten. Zo wordt gerapporteerd over het 'aantal gepleegde telefoontjes' vanuit het Energieloket. De bijdrage van deze telbare activiteiten aan de beoogde maatschappelijke impact is vaak niet helder of blijft algemeen. Vanuit prioriteitstelling is dan de vraag wat de toegevoegde waarde is en de aanpak voldoende focus heeft op zaken waarom het werkelijk gaat?

Winterswijk wil met 25 miljoen euro elke woning verduurzamen

18-09-2019 Nieuws > Winterswijk wil met 25 miljoen euro elke woning verduurzamen

Winterswijk wil voor 2030 alle woningen in de gemeente verduurzamen en heeft daarvoor een financiële buffer van maximaal 25 miljoen euro. Elke inwoner kan straks via 'het Winterswijkse Energiefonds' een lening afsluiten voor energiebesparende maatregelen.

Een goed voorbeeld van daadkracht waarbij de raad een substantieel fonds voor realisatie heeft ingericht. De gemeente zoekt naar creatieve wegen om het fonds op een aantrekkelijke wijze in te zetten en afname onder inwoners te vergroten.

Zonnepark Arrisveld officieel in gebruik genomen

29-10-2021 > Energietransitie > Zonnepark Arrisveld officieel in gebruik genomen

Wethouder Bert Frings heeft vandaag het zonnepark Arrisveld officieel in gebruik genomen. De wethouder stak symbolisch een enorme stekker in een contrastekker die werd vastgehouden door Rutger van Basten Batenburg, bestuursvoorzitter van de stichting Vicarie Sancti Nicolai.

Zonnepark Arrisveld is een mooi icoonproject in Winterswijk. Met Arrisveld realiseert e gemeente een integrale oplossing door het verbinden van doelen voor duurzame energie met doelen voor cultuurhistorie, biodiversiteit en maatschappelijk draagvlak. De komende 8 jaar zijn veel meer van deze voorbeelden nodig om de opgaven te realiseren.

Enquête verduurzaming woningen

8 oktober 2021

In onze wijk zijn al verschillende initiatieven geweest als het gaat om de verduurzaming van woningen. We zijn heel benieuwd wat de huidige stand van zaken is als het gaat om verduurzaming. Door het invullen van deze korte enquête helpt u om te kijken wat er nodig is aan bijvoorbeeld extra informatie en vervolgcacties.

[Lees meer >](#)

De gemeente organiseert met woningcorporatie De Woonplaats inzicht in de voortgang, tussenresultaten en vervolgaanpak met een enquête onder inwoners van De Pas. Zie: www.duurzaamwinterswijk.mett.nl

Goed georganiseerde samenwerking <i>Krachten bundelen, organiseren meewerkkracht in plaats van tegenkracht</i>	Connectie	Commitment	Coproductie
Inwoners	●	●	●
Bedrijven	●	●	●
Maatschappelijke organisaties	●	●	●
Regiogemeenten, waterschap, provincie	●	●	●

Indicatie van de samenwerking op basis van gesprekken. Samenwerking is een manier of een voorwaarde om tot realisatie van maatschappelijke effecten te komen: vanuit deze invalshoek is coproductie het belangrijkste. In connectie komen en commitment zijn belangrijke tussenstappen of prestaties voordat samenwerking ook tot coproductie kan leiden en daarmee tot het gezamenlijk realiseren van maatschappelijke effecten.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. Samenwerking met inwoners komt vooral van de grond in De Pas, rond locaties voor zonnenvelden zoals de Masterveldweg en door het stimuleren van zonnepanelen op daken. Er is behoefte aan het opschalen van deze samenwerking naar alle wijken om een grote beweging in Winterswijk op gang te brengen.
2. Samenwerking met bedrijven vindt vooral een belangrijk deel plaats aan de Energietafel. Het is een wens van bedrijven om deze samenwerking praktisch uit te bouwen en concreet aan de slag te gaan: samen bouwen en praktisch realiseren van oplossingen – voorbij netwerken, vergaderen, inspiratie en algemene thematafels. Nodig is ook om het commitment van bedrijven beter aan te spreken en te verzilveren. Het realiseren van een duurzame economie is voor veel bedrijven ook van strategisch bedrijfsbelang om relevant te blijven in het nieuwe tijdperk voor afnemers en klanten.
3. Samenwerking met maatschappelijke organisaties vindt ook voor een belangrijk deel plaats aan de Energietafel. Met woningcorporatie De Woonplaats bijvoorbeeld ook op een praktische wijze via de wijkaanpak in De Pas en prestatieafspraken voor het verduurzamen van woningen.
4. De overheden werken van oudsher nauw samen op het gebied van visievorming (Akkoord van Groenlo) en gezamenlijke uitvoering en coproductie via Agem.

De gemeente is daarin een van de spelers. Alleen samen met inwoners, bestaande duurzaamheidsburgerinitiatieven, maatschappelijke organisaties en bedrijven kan en wordt de doelstelling bereikt. Uit alle betrokkenheid en uitingen (tijdens de charette en andere bijeenkomsten, via brieven en inspraakreacties, et cetera) van allerlei stakeholders, blijkt dat energieneutraliteit een belangrijk thema is in Winterswijk. De gemeente wil de samenwerking verder intensiveren. Te beginnen met de Energietafel van Winterswijk: een plek waar betrokken organisaties en vertegenwoordigers van bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners vaker en intensiever met elkaar kunnen spreken over proces en inhoud en waar zij initiatieven en kennis kunnen delen. De Winterswijkse Energietafel kan doorgroeien naar steeds intensievere samenwerking. Uitgangspunt en randvoorwaarde voor een ieder aan deze tafel is en blijft energieneutraal in 2030. De vormgeving van de Energietafel zal uiterst zorgvuldig gebeuren.

In de energievisie doet de gemeente een beroep op samenwerking en coproductie. Bron: Energievisie Winterswijk, 29 juni 2017

Wij zijn Agem.

Agem startte met de acht Achterhoekse gemeenten als leden. In 2018 konden ook lokale burgerinitiatieven toetreden als lid. **Begin 2021 telt Agem drieëntwintig leden** -acht gemeenten én vijftien lokale energiecoöperaties- en dit aantal blijft groeien!

Scheppen van voorwaarden

Kansen benutten en barrières slechten of omzeilen

- Voldoende en goed geschoolde vakmensen om maatregelen uit te voeren
- Voldoende kennis en capaciteit – ook voor co-creatie met inwoners, bedrijven, maatschappelijke partijen
- Bewustwording en steun vanuit de bewoners en de bedrijven

....

Cruciale voorwaarden om de energietransitie mogelijk te maken zijn onvoldoende ingevuld.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. De opgave en ambities voor de energietransitie zijn groot. De druk om tot resultaten te komen is hoog. Elke majeure transitie vraagt om grote bestuurskracht en samenwerkingskracht om tot resultaten te komen. Dat speelt bijvoorbeeld ook bij de transitie en transformatie van het sociaal domein. De voorwaarden zijn deels ingevuld:
 - De gemeente investeert in kennis en capaciteit bij een team van medewerkers voor de energietransitie. De tussenresultaten en gevraagde versnelling doen een beroep op versterking van de realisatiekracht in termen van capaciteit, kennis en een integrale aanpak waarbij energie en verduurzaming goed zijn verbonden met andere gemeentelijke doelstellingen en maatregelen.
 - Grotere realisatiekracht en versnelling vragen ook dat de gemeente meer stappen gelijktijdig zet rond allerlei deelopgaven zoals energiebesparing, duurzame mobiliteit, delen van restwarmte, opwekken van hernieuwbare energie, een decentrale energie-infrastructuur et cetera. De energietransitie lukt alleen in samenwerking met bedrijven, inwoners, maatschappelijke organisaties en andere overheden. Dit vraagt versterking van samenwerkingskracht:
 - Met de wijk De Pas doet de gemeente goede ervaringen op: een gebiedsgerichte aanpak met inwoners, woningcorporatie, leveranciers. Intensivering en opschaling naar alle wijken is nodig.
 - Voor bedrijventerreinen is ook een gebiedsgerichte aanpak nodig. De bedrijven in deze gebieden kunnen als grootverbruikers met individuele en collectieve oplossingen een grote bijdrage leveren aan de energietransitie.
 - De goede ervaringen met de integrale aanpak en samenwerking met omwonenden voor realisatie van zonnepark Arrisveld vragen ook om opschaling naar veel andere locaties – juist omdat maatschappelijke weerstand tegen energie uit wind en biomassa groot is.
2. De energietransitie vraagt voldoende vakmensen en leveranciers om alle maatregelen en oplossingen tijdig en met goede kwaliteit te realiseren. Deze voorwaarde is in heel Nederland en ook in de regio Achterhoek onvoldoende ingevuld. Dat vraagt veel van de samenwerking tussen gemeenten, onderwijs en bedrijven.

In Winterswijk liggen meerdere bedrijventerreinen. Net als de woonwijken kunnen deze gebieden een grote bijdrage leveren aan realisatie van de energietransitie. Dat vraagt om een gebiedsgerichte aanpak met kennis en capaciteit voor specifieke deelopgaven en het organiseren van samenwerking tussen bedrijven onderling en tussen bedrijven en overheden.

De energietransitie is een banenmachine. Waar is het talent?

De energietransitie ontwikkelt zich in een razend tempo en levert veel extra banen op. Het ontbreekt echter aan goed gekwalificeerde vakmensen. Een serieus probleem, want dit zet een rem op de transformatie. "Aansluiting tussen het onderwijs en groeimarkten in de energietransitie is hard nodig", zegt Marsha Wagner van de Topsector Energie.

Invullen eigen aandeel gemeentebestuur

Zelf het goede voorbeeld geven

- Bouwen energieneutrale woningen/ gebouwen
- Maatschappelijke vastgoed verduurzamen
- Duurzame openbare verlichting
- Duurzaam gemeentelijk wagenpark: hybride, elektrisch, waterstof

Goed voorbeeld doet volgen: de gemeente wil zelf het goede voorbeeld geven – zo blijkt ook uit de Energievisie Winterswijk. Informatie over de resultaten zijn niet af te leiden uit beschikbare data aan de raad. Op basis van gesprekken en aan de hand van voorbeelden is de indruk dat de gemeente hier wel serieus op inzet.

Toelichting, argumenten en illustraties

1. We zien diverse ambities van de gemeente om voor te gaan en het goede voorbeeld wil geven, zoals:
 - Zelf duurzaam en milieubewust handelen.
 - Op gemeentelijke bouwlocaties zo veel mogelijk energieneutraal bouwen.
 - Het aanscherpen van het inkoopbeleid (bij voorkeur in regionaal verband) op de aspecten van duurzaamheid en milieubewust handelen.
 - Een duurzame interne bedrijfsvoering in 2030 vanuit diverse thema's waaronder klimaat(energie)neutraal, circulair, biodiversiteit en cultuurhistorie.
2. Op basis van diverse gesprekken is de indruk dat de gemeente hieraan ook werkelijk invulling geeft. Een goed overzicht ontbreekt echter.
3. Uit informatie aan de raad zijn voortgang en resultaten niet goed af te leiden.
4. Deels vraagt dit om een precisering van ambities, zoals 'duurzaam handelen': wat zien, horen en ervaren inwoners en bedrijven dan concreet? Denk aan snelle vergunningverleningsprocedures, ondersteunen van kansrijke initiatieven,

Sinds 1 januari 2018 gebruiken we als gemeentelijke organisatie alleen nog duurzame energie. In 2018 is de verduurzaming van het gemeentelijk wagenpark doorgegaan. Een auto met fossiele brandstof is vervangen door een elektrische auto.

Duurzaamheid staat in Winterswijk hoog op de politieke agenda. Daarom hebben we in 2008 de Deelnameverklaring Duurzaam Inkopen ondertekend. De wereld om ons heen verandert voortdurend, daarom blijven we ons inkoopproces optimaliseren.

Verduurzaming Raadhuis

Het Gelders Genootschap (GG) heeft begin 2019 een energiescan uitgevoerd voor het monumentale raadhuis, met als uitgangspunt de vraag: hoe zorgt de gemeente er nu voor dat dit bijzondere erfgoed toekomstbestendig blijft (zoals betaalbaar met voldoende comfort)? Energiebesparende maatregelen in een monument vragen om zorgvuldigheid en maatwerk. Met de scan kan een goede afweging gemaakt worden tussen de te nemen maatregelen en het behoud van de cultuurhistorische waarden. Naar aanleiding van het bouwhistorisch- en energie technische onderzoek is door GG een aantal verbeteringsmaatregelen uitgewerkt en doorberekend. Een combinatie van energiebesparende maatregelen noemen zij een pakket.

Deel 3:

Relevante ontwikkelingen

Waar moeten we rekening mee houden? Wat zijn belangrijke issues en politieke keuzevraagstukken?

Overzicht relevante ontwikkelingen

- Realiseren van de warmtetransitie
- Ontwikkelen van een lokale en regionale waterstofeconomie en financiële impulsen voor het produceren van groene waterstof
- Realiseren van een rechtvaardige en inclusieve energietransitie
- Langjarige verstopping van het centrale elektriciteitsnetwerk: netcongestie
- De emissiereductiedoelstelling gaat omhoog van 49 naar 55% in 2030
- Inrichten van een groot landelijk Klimaatfonds op basis van het nieuwe regeerakkoord – de regering wil vooral inzetten op de waterstofeconomie en financiële impulsen voor het produceren van groene waterstof
- Inrichten van een landelijk Isolatieprogramma voor woningen met middelen tot 2030
- Verschuiving focus van wijkaanpak naar individuele aanpak in de gebouwde omgeving: isolatie en (hybride) warmtepompen
- (Deels) nieuwe veelbelovende technieken, zoals aquathermie voor het opwekken van duurzame energie
- Van centrale naar decentrale energienetwerken met slimme software (smart grids)
- Verschuiving belastingregime: de belasting op elektriciteit wordt met de jaren steeds minder, die op gas wordt steeds zwaarder
- Snelle klimaatverandering: opwarming van de aarde
- Gevolgen van klimaatverandering voelbaar dichterbij: overstromingen, schade
- Glasgow 2021 – COP26: versnel de energietransitie!
- ...

NOS NIEUWS • BINNENLAND • ZA 16 OKTOBER, 16:16

Klimaatwetenschappers: nul uitstoot in 2050 is te laat

In Achterhoek valt droogte al toe te schrijven aan klimaatverandering

26 mei 2020 05:59

Laatste update: 16 juni 2020 12:21

867 NUJij-reacties

De zomer van 2018 was een van de droogste Nederlandse zomers ooit gemeten. Aanvankelijk waren wetenschappers terughoudend om die droogte te linken aan klimaatverandering, maar een dinsdag gepubliceerde KNMI-studie ziet toch een verband, specifiek voor Oost-Nederland, dat op de toekomst vooruitloopt.